

Võrdlev analüüs riigihangetealase järelevalve regulatsioonist

Advokaadibüroo Deloitte Legal

Detsember 2016

Sisukord

03 Sissejuhatus

05 Advokaadibüroo märkused

06 Riigihangete alane riikliku järelevalve regulatsioon

09 Riikliku järelevalve asutused

13 Riikliku järelevalve õigused ning pädevus

22 Riikliku järelevalvemenetluse alustamine

26 Karistused riigihankealaste rikkumiste eest

31 Riikliku järelevalvemenetluse ese

33 Eelkontrolli teostamine

35 Riikliku järelevalve teostamise aeg

37 Riikliku järelevalve teostaja õigused järelevalvemenetluse ajal

40 Riikliku järelevalve meetmete kasutamine pärast hankelepingu sõlmimist

43 Hankelepingu muutmise reeglite järgimine

Merit Lind
Vandeadvokaat (Cambridge, LL.M)
Advokaadibüroo Deloitte Legal
Tel: 640 6525

melind@deloittece.com | www.deloitte.ee

Sissejuhatus

Advokaadibüroo Deloitte Legal analüüsis Rahandusministeeriumi ülesandel riigihangete alase riikliku järelevalve regulatsiooni erinevates Euroopa Liidu liikmesriikides vastavalt Rahandusministeeriumi koostatud küsimustele. Analüüs näitab, et liikmesriigid on riigihangete alase riikliku järelevalve osas teinud väga erinevaid valikuid.

Kuigi enamik riikidest on vastanud, et neil on riigihangete üle riikliku järelevalve mehhanism olemas, on mõned riigid, kus sellist mehhanismi ei ole (nagu näiteks Saksamaa, Austria, Sloveenia, Iirimaa, Ühendkuningriik jne). Neis riikides piirdub kontroll riigihankemenetluse seaduslikkuse üle peaaesjalikult hankevaidluste lahendamisega kas spetsiaalses riigihangete vaidlustusorganism või kohtus.

Samuti varieeruvad ka asutused, kes liikmesriikides riigihangete üle riiklikku järelevalvet teostavad. Kui mõnes riigis vastutab selle eest ainult üks asutus (näiteks Riigihangete Amet Leedus, Rumeenias, Slovakkias; Konkurentsiamet Rootsis ja Tšehhi Vabariigis; Riigihangete Komisjon Luksemburgis jne), siis teistes riikides on riikliku järelevalve ülesanded jaotatud mitme asutuse vahel (näiteks Belgias tegelevad järelevalvega kolm asutust – *Inspectorate of Finance*, Riiginõukogu ja Riigikontroll; Bulgaarias – Riigihangete Agentuur, Riigikontroll ja *Public Financial Inspection Agency* jne). Samas on erinevate riikide riigihangete järelevalve asutustel üldiselt sarnased järelevalve õigused ja pädevused.

Kaebõiguse osas on enamik liikmesriikidest vastanud, et iga füüsiline või juriidiline isik on õigustatud esitama kaebuse järelevalveorganile ning samuti on järelevalve organil võimalus algatada järelevalvemenetlus iseseisvalt. Enamikus liikmesriikides, kus on riikliku järelevalve süsteem, on riigihangete alased rikkumised ka karistatavad.

Liikmesriikides puudub ühtne lähenemine selles osas, kas järelevalvemenetluse esemeks on ainult hanketegevuse õiguspärasuse kontroll või ka otstarbekuse hindamine – mõnedes riikides kontrollib järelevalveorgan nii hanketegevuse õiguspärasust kui ka selle otstarbekust (näiteks Belgias, Lätis, Leedus, Prantsusmaal), kuid samas mõnedes teistes riikides kontrollib vastav organ üksnes õiguspärasust (näiteks Bulgaarias, Itaalias, Küprosel, Rootsis, Rumeenias).

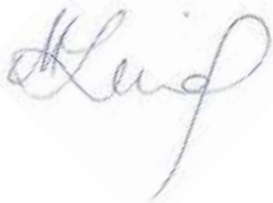
Enamasti teostavad liikmesriikide riigihangete järelevalveorganid oma kontrolli nii *ex post* kui *ad hoc* (see tähendab antud kontekstis hankemenetluse kestel) korras, kuid üksikutel juhtudel (näiteks Poolas ja Luksemburgis) on olemas ainult *ad hoc* kontroll.

Mis puudutab õigust peatada järelevalvemenetluse ajaks hankemenetlus või keelata hankelepingu sõlmimine, siis enamasti liikmesriikide riikliku järelevalve teostajatel sellist õigust ei ole. Sellised pädevused on üldjuhul ainult kohtutel. Samas on sellest ka mõned erandid, nagu näiteks Tšehhi, Läti ja Leedu. Veelgi enam, üheski riigis peale Tšehhi ei ole järelevalve teostajal õigust sekkuda hankemenetluse tulemusel sõlmitud hankelepingu täitmisesse, tühistada/lõpetada hankeleping erakorraliselt või kohustada hankijat hankelepingu lõpetamiseks.

Kokkuvõtteks võib öelda, et kuigi riigihangete üle riikliku järelevalve regulatsioonid võivad liikmesriikides mõnedes aspektides kattuda, on iga liikmesriik valinud oma eriomelise tee.

Lugupidamisega

Merit Lind

Advokaadibüroo märkused

1. Advokaadibüroo osutab õigusteenust ainult Eesti õiguse alusel. Advokaadibüroo ei võta seisukohti mis tahes teise liikmesriigi seaduse, õigusakti või kohtulahendi kohta.
2. Käesolev võrdlev analüüs on koostatud vastavalt Rahandusministeeriumi esitatud küsimustele ning vastused riigihangete alase riikliku järelevalve regulatsiooni kohta on esitatud riikide lõikes.
3. Vastused küsimustele 2-11 on esitud riikide kohta, kes on teatanud, et neil on olemas riigihangete alane riikliku järelevalve mehhanism.
4. Liikmesriikide asutuste nimed on eesti keelde tõlgitud eesmärgiga anda edasi sisu, kuid tõlked ei pretendeeri ametlikule täpsusele.
5. Advokaadibüroo on teinud parima võimaliku liikmesriikidest vastuste kogumisel lähtuvalt esitatud küsimustest eesmärgiga saada ülevaade liikmesriikides kasutusel olevatest lahendustest. Kogutud vastused ei pruugi siiski katta kõiki võimalikke otseseid või kaudseid riikliku järelevalve aspekte ja elemente (näiteks kriminaalmenetluste läbiviimise reeglistikke liikmesriikides, riiklikult läbiviidavaid finantsauditeid, institutsionaalset järelevalvet). Kui lugejale on teada lisainformatsioon mõne liikmesriigi riikliku järelevalve elemendi kohta, mis ei ole analüüsis kajastamist leidnud, kuid võib olla asjakohane vastava riigi riikliku järelevalve süsteemi kirjeldamisel, on sellekohase teabe edastamine analüüsi autorile teretulnud.

1. Riigihangete alane riikliku järelevalve regulatsioon

Kas liikmesriigis on olemas riigihangete alane riikliku järelevalve regulatsioon?

Järgmised Euroopa Liidu (edaspidi EL) liikmesriigid on vastanud, et neil on riigihangete üle järelevalve teostamiseks loodud riikliku järelevalve mehhanism: Belgia, Bulgaaria, Itaalia, Küpros, Läti, Leedu, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Slovakkia, Tšehhi, Horvaatia, Ungari, Malta, Poola, Luksemburg ja Hispaania.

Saksamaal ei teosta riik riigihangete üle riiklikku järelevalvet. Aeg-ajalt uurivad riigihankeid Föderaalne Riigikontroll (*Federal Court of Auditors, Bundesrechnungshof*) ja regionaalsed asutused (*regional courts of auditors*), kuid kõige tähtsam ja efektiivsem järelevalve meetod on hankevalduste lahendamine¹.

Saksamaaga sarnane süsteem on ka Austrias. Hankevalduste lahendamise kõrval teeb järelevalvet vaid Riigikontroll ja täiendavat riikliku järelevalve süsteemi ei ole.

Sloveenias teostatakse järelevalvet läbi hankevalduste lahendamise. Riiklik Riigihangete Vaidlustuskomisjon on sõltumatu riigiasutus, kes pakub õiguslikku kaitset pakkujatele kõikides riigihanke etappides. Sellel riigiasutusel on vaidlustusorgani pädevused, st tal on õigus hankijate otsuseid kehtetuks tunnistada. Samal ajal võib Vaidlustuskomisjon hankijale ka suuniseid anda, kuidas kehtetuks tunnistatud osas hankemenetlust korraldada. Selline suunis võib olla antud hankijale siduvana ja kui hankija siduvat suunist rikub, võib Vaidlustuskomisjon raporteerida hankija üle institutsionaalset järelevalvet teostavale asutusele või valitsusele².

¹ Sec. 97 ff. *Act against Restraints of Competition* (ARC) : §§ 97 ff. *Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen* (GWB); *Information of the Federal Cartel Authority* (Bundeskartellamt):

http://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Publikation/EN/Bekanntmachungen/Bekanntmachung%20-%20Public%20Procurement%20Information%20leaflet.pdf?__blob=publicationFile&v=3

² *Act on legal protection in public procurement procedures* (LPPPPA) (*Zakon o pravnem varstvu v postopkih javnega naročanja*, ZPVPJN)

- *Public procurement act* (PPA) (*Zakon o javnem naročanju*, ZJN-3; inglise keeles avaldamata)

- *Rules of procedure of the National Review Commission for Reviewing Public Procurement Procedures*

- *Public-Private Partnership Act*

Veebilehed: <http://www.dkom.si/eng/>; <http://www.djn.mju.gov.si/english>; <http://www.pisrs.si/Pis.web/>

Ühendkuningriigis ei ole samuti asutust, mis täidaks riikliku järelevalve funktsiooni Eestile omases käsitluses ning kõiki riigihankealaseid vaidlusi lahendatakse kohtutes. Kui huvitatud isik tahab vältida hankelepingu allkirjastamist või vaidlustada hankemenetluse tulemust, siis ta peab seaduses sätestatud tähtaja jooksul (30 päeva kahjunõude puhul ning 6 kuud menetlusnormi rikkumise või teise olulise rikkumise puhul) esitama kaebuse kohtule. Kuigi Ühendkuningriigis on olemas selline riiklik asutus nagu Riiklik Hanketeenistus (*Crown Commercial Service*), mis pakub riigiasutustele hankeasjades tuge, suuniseid ja raamlepinguid, ei ole selle puhul siiski tegemist riikliku järelevalve organiga. Riiklik Hanketeenistus võib koguda andmeid asutuste poolt läbiviidud hankemenetluste kohta, kuid ei lahenda vaidlusi ega menetle kaebusi.

Sarnane süsteem on ka Iirimaa, kus ei ole eraldi asutust, mis täidaks järelevalve funktsiooni. Direktiivides sätestatud hankevaidluste läbivaatamisega tegeleb Ülemkohus (*High Court*). Mis puudutab vastutust, siis kõik hanked on allutatud sise- ja välisauditile, mida teevad vastavalt kontrolleri (*Comptroller*) ja Riigikontrolör (*Auditor General*). Riigihangete poliitika kuulub Riigieelarve ja Reformi osakonna (*Department of Public Expenditure and Reform*) pädevusse. Valitsuse Hangete Amet (*The Office of Government Procurement*) asutati aastal 2013, et nõustada riigieelarve ja reformi ministrit (*Minister for Public Expenditure and Reform*) riigihangete küsimustes. Valitsuse Hangete Amet (*The Office of Government Procurement*) annab avaliku sektori asutustele ka juhiseid.

Portugalis ei ole eraldi järelevalveorganit, kuid Riigikontrollil (*Court of Auditors, Tribunal de Contas*) on riigihangete osas mõningane pädevus tulenevalt õigusest kontrollida ettenähtud eelarve kasutamist.

Taanis leitakse, et hangete üle teeb järelevalvet eelkõige turg ise. Riigihangete seadus on Taani Tarbijakaitse- ja Konkurentsiameti (*Consumer and Competition Authority*) vastutusallas. Ametile on antud õigus esitada kaebusi Taani Riigihangete Vaidlustuskomisjonile (*Complaints Board for Public Procurement*) konkreetsete hangete peale, kui amet leiab, et hanke puhul on seadust rikutud. Selle pädevuse andmise eesmärgiks oli, et amet saaks kaebusi esitada juhul, kui konkreetne rikkumine puudutab riigihanke põhiprintsiipe, kuid amet on esitanud vaid 2 kaebust alates esimese riigihangete direktiivi rakendamisest. Riigihangete kontrollimehhanism põhineb aga esmajoones sellel, et ettevõtjad saavad esitada Taani Riigihangete Vaidlustuskomisjonile kaebusi, kui nad leiavad, et hankija on riigihangete seadust rikkunud.

Soomes ei ole kesket riigihangete järelevalveorganit. Siiski on Soome Riigikontrollil (*Supreme Audit Institution*) õigus oma auditites riigihangete alastele rikkumistele tähelepanu juhtida. Riigihankeõiguse

reformi käigus on valitsus esitanud ettepaneku, et tulevikus võiks riigihangete järelevalve olla Soome Konkurentsi- ja Tarbijakaitseameti pädevuses³.

Hollandi riigihangete süsteem on väga detsentraliseeritud tulenevalt riigi haldusjaotusest (12 provintsi ja 393 kohalikku omavalitsust) ning Majandusministeeriumi Riigihangete Keskus (*Procurement Expertise of the Ministry of Economic Affairs*⁴) oma 35 töötajaga tegutseb peamiselt kompetentsikeskusena, mitte riikliku järelevalve asutusena.

Kreeka riigihangete süsteemi, mida on kirjeldatud kui eriti keerulist (näiteks on välja toodud, et riigihankeid reguleeris ligikaudu 400 õigusakti), arendatakse jätkuvalt. Alles aastal 2011 asutas Kreeka valitsus Ühtse Riigihangete Ameti (*Hellenic Single Public Procurement Authority*⁵), mis tegeleb poliitika kujundamise, nõustamise ja riigihangete alase praktika kujundamisega, kuid pigem on ameti funktsiooniks olukorra kaardistamine ja soovitude andmine, mitte riikliku järelevalve teostamine selle klassikalises tähenduses. Ameti koosseisus on 7 liiget ning sama palju asendusliikmeid. Uusi riigihankedirektiive 2014/23, 2014/24 ja 2014/25 üle võtvad seadused võeti Kreekas vastu 2016. aasta augustis⁶.

³ <http://www.kkv.fi/en/current-issues/press-releases/2016/23.6.2016-fcca-proposed-as-supervisor-of-the-legality-of-public-procurements-from-2017/>

⁴ <https://www.pianoo.nl/>

⁵ <http://www.eaadhsy.gr/index.php>

⁶ <http://www.eaadhsy.gr/index.php/m-thesmiko-plaisio/m-ethniko-dikaio>

2. Riikliku järelevalve asutused

Kes teostab riigihangete alast järelevalvet? Kui suur on järelevalvet teostava(-te) organisatsiooni(-de) isikkoosseis?

Belgia

Finantsinspektoraat (*Inspectorate of Finance*): 61 inspektorit.⁷

Riiginõukogu (*Council of State*): 150 – 175 inimest.⁸

Riigikontroll (*Court of Audit*): umbes 550 inimest.⁹

Bulgaaria

Riigihangete Agentuur (*Public Procurement Agency*): 70 inimest.¹⁰

Riigikontroll (*National Audit Office*): 193 inimest.¹¹

Finantsjärelevalve Agentuur (*Public Financial Inspection Agency*): umbes 560 inimest.¹²

Itaalia

Riiklik Korruptsioonivastane Amet (*The National Anti-Corruption Authority (ANAC)*)¹³ (kuni aastani 2014 teostas järelevalvet Riigihangete Järelevalve Amet (*The Authority for the Supervision of public works contracts, services and supplies (AVCP)*) - ligikaudu 300 inimest.¹⁴

Küpros

Riigikassa (*The Treasury*): riigihangetega tegeleb umbes 20 inimest.¹⁵

Leedu

Riigihangete Amet (*Public Procurement Office*) (riigiasutus valitsuse alluvuses): umbes 70 inimest.¹⁶

⁷ <https://448.fedimbo.belgium.be/nl/content/inspectie-van-financien-als-organisatie>

⁸ http://www.raadvanstate.be/?page=about_organisation&lang=nl

⁹ <https://www.ccrek.be/NL/Voorstelling/Organisatie.html>

¹⁰ <http://www.aop.bg/index.php?ln=1>

¹¹ <http://www.bulnao.government.bg/en>

¹² <http://www.adfi.minfin.bg/en/5>

¹³ <http://www.anticorruzione.it/portal/public/classic/>

¹⁴ Ameti üldine organisatsiooni struktuur:

http://www.anticorruzione.it/portal/rest/jcr/repository/collaboration/Digital%20Assets/anacdocs/AmministrazioneTrasparenze/Organizzazione/ArticolazioneDegliUffici/Organigramma/2016/OrganigrammaAutorita_10_10_2016.pdf

¹⁵ http://www.treasury.gov.cy/treasury/treasurynew.nsf/index_gr/index_gr?OpenDocument

¹⁶ <https://vpt.lrv.lt/en/>

Läti

Hangete Jälgimise Büroo (*Procurement Monitoring Bureau*) (riigiasutus Rahandusministeeriumi valitsemisalas): 61 inimest.¹⁷

Rootsi

Konkurentsiamet (*The Competition Authority*): umbes 150 inimest, kellest riigihangete järelevalvega tegeleb umbes 25.¹⁸

Rumeenia

Riigihangete amet (*National Agency for Public Procurement*): umbes 430 inimest.¹⁹

Slovakkia

Riigihangete Amet (*The Office for Public Procurement*): ca 200 inimest²⁰.

Tšehhi

Konkurentsiamet (*The Office for the Protection of Competition*) – umbes 200 inimest.²¹

Ungari

Peaministri Büroo: kontrollib kesksete hangete korraldamist ning hankeid, milleks kasutatakse Euroopa Liidu vahendeid.²²

Riigihangete Amet (*The Public Procurement Authority*): umbes 100 inimest.²³

¹⁷ <https://www.iub.gov.lv/>

¹⁸ www.konkurrensverket.se/en

¹⁹ Rumeenia riigihankeõiguse allikad:

Law no. 98/2016 on public procurement http://anap.gov.ro/web/wp-content/uploads/2016/05/L98_2016.pdf;

Law no. 101/2016 regarding remedies and appeals concerning the award of public procurement contracts, sector contracts and works and service concession contracts, as well as for the organization and functioning of the National Council for Solving Complaints;

Emergency Ordinance no. 13/2015 regarding the establishment, organization and functioning of the National Agency for Public Procurement;

Government Decision no. 634/2015 regarding the organization and functioning of the National Agency for Public Procurement;

Norms for the application of Law no. 98/2016 on public procurement;

Order no. 1140/2015 approving the Regulation on ex-post control regarding the award of public procurement contracts, public works concession contract and service concession form 03.12.2015;

<http://anap.gov.ro>

²⁰ <http://www.uvo.gov.sk/introduction-of-the-office-for-public-procurement-/activity-report-of-the-office-46b.html>

²¹ <http://www.uohs.cz/en/homepage.html>

²² <http://www.kormany.hu/en/prime-minister-s-office>

²³ Ungari riigihankeõiguse allikad:

Riigihangete Vaidlustuskomisjon²⁴ - õigustatud menetlema riigihankereeglite rikkumisi, lahendada riigihankealaseid vaidlusi ja rakendada karistusi.

Horvaatia

Majandusministeerium²⁵

Riigihangete Järelevalve Komisjon (*State Commission for Supervision of Public Procurement Procedure*): umbes 50 inimest.²⁶

Poola

Riigihangete Amet (*The Public Procurement Office*)²⁷

Regionaalsed kontrollikojad (*Regional Chambers of Audit*)

Riigikontroll (*Supreme Audit Office*)²⁸

Kokku umbes 1000 inimest.

Luksemburg

Riigihangete Komisjon (*Tender Commission, Commission des Soumissions*)²⁹, mille asutas Säästva Arengu ja Infrastruktuuri Ministeerium (*The Ministry of Sustainable Development and Infrastructure*)³⁰: 9 liiget (5 hankijate esindajat, 4 ettevõtlusorganisatsioonide esindajat)³¹.

http://kozbeszerzes.hu/data/documents/2016/09/23/PPA_01_08_2016_EN_final.pdf

<http://www.kozbeszerzes.hu/nyelvi-verziok/hungarian-act-on-public-procurement/>

²⁴ Andmed isikkoosseisu kohta ei ole avalikult kättesaadavad.

²⁵ Andmed isikkoosseisu kohta ei ole avalikult kättesaadavad.

²⁶ Horvaatia riigihankeõiguse allikad:

<http://www.mingo.hr/en/page/kategorija/ministry>

<http://www.dkom.hr/default.aspx?id=28>

Directive for the supervision of the Public Procurement Act enforcement

<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2016/27%20sjednica%20Vlade//27%20-%201.pdf>

(uue riigihangete seaduse eelnõu, mida ei ole veel vastu võetud).

²⁷ <https://www.uzp.gov.pl/en>

²⁸ <https://www.nik.gov.pl/en/>

²⁹ <http://www.marches.public.lu/fr/acteurs/commission.html>

³⁰ <http://www.guichet.public.lu/entreprises/en/organismes/ministere-dev-durable-infrastructures/index.html>

³¹ Luksemburgi riigihangete regulatsiooni allikad:

Law of 25 June 2009 on public procurement, as amended;

The Grand-Ducal Regulation of 3 August 2009.

Riigikontroll (*The National Court of Auditors, Cour des Comptes*)³² kontrollib samuti riigihankeid korraldavaid asutusi ning Konkurentsiamet (*Competition Council, Conseil de la Concurrence*)³³ vastutab ausa konkurentsi tagamise eest Luksemburgis.

Hispaania

Riiklik Hindamisasutus (*National Office of Evaluation*): asutust juhib sekretariaat, mille koosseisu kuulub 4 püsiliiget ning 4 liiget, kes esindavad kas ministrit või asutust, kelle hanget kontrollitakse. Asutus kuulub Majandus- ja Rahandusministeeriumi valitsemisalasse. Kontrollib kontsessioonilepinguid (teenused ja ehitustööd) enne hanget (see tähendab hankemenetluse ettevalmistamise ajal) ja ka lepingu täitmise ajal, täpsemalt uurib asutus enne hanke alustamist kontsessioonilepingute kasumlikkust ning lepingu täitmise ajal võimalikku eelarve tasakaalustamist. Lepingute kohta esitatavad asutuse raportid ei ole siduvad, aga hankija peab põhjendama, miks ta raporti tähelepanekuid ei järginud. Selle asutuse pädevus tuleneb riigihangete seadusest.

Riigikontroll (*Court of Audit*): koosseisus on 12 nõunikku ning prokurör.

Riigikontroll kontrollib pidevalt avaliku sektori majandustegevust ja finantskäitumist. Ka riigi autonoomsed piirkonnad võivad igaüks asutada oma finantskontrolli asutuse (*"Sindicatura de Cuentas"* või *"Tribunales regionales de cuentas"*), mis on hankijatest sõltumatud, kuid kelle järeldused ei ole hankijatele siduvad. Autonoomsete piirkondade asjaomased asutused on väga erineva isikkoosseisuga.

Riigihangete kohus (*Recurso especial en materia de contratación*): Kohtukoosseis on tavaliselt 3-liikmeline. Lahendab hanke vaidlusi kuni lepingu sõlmimise etapini (kaasa arvatud).

Malta

Rahandusministeeriumi riigihangete osakond (*The Department of Contracts*): umbes 60 inimest.³⁴

Prantsusmaa

Majandus- ja Rahandusministeerium: riigihangetega tegeleb õigusosakond, kus on umbes 140 inimest³⁵ (avaliku ja erasektori koostööprojektidega tegeleb Riigikassa juures olev üksus FININFRA).³⁶ Prefektuurid (pädevus puudutab kohalikke omavalitsusi) ja kohtud.

³² <http://www.cour-des-comptes.lu/>

³³ <https://concurrency.public.lu/>

³⁴ <http://www.contracts.gov.mt/>

³⁵ <http://www.economie.gouv.fr/daj>; <http://www.economie.gouv.fr/daj/organigramme>

³⁶ <http://www.tresor.economie.gouv.fr/fininfra>

3. Riikliku järelevalve õigused ning pädevus

Millised järelevalve õigused (milliseid toiminguid võib teostada) ning pädevus (milliseid otsuseid/ettekirjutusi/tegevusi võib sooritada rikkumise korral)?

Belgia

Finantsinspektoraat: Hindab hangete legaalsust, regulaarsust, eelarve otstarbekat kasutamist ja eesmärgipärasust. Finantsinspektoraat on sõltumatu asutus, mille eesmärgiks on anda valitsusasutustele professionaalset nõu avaliku raha eesmärgipäraseks, tõhusaks ja majanduslikult kasulikuks kasutamiseks.

Finantsinspektoraadi tegevused ja eesmärgid on järgmised:

- viia läbi uuringuid ja sõltumatuid analüüse, et anda ministritele vajalikku infot selleks, et need saaksid teha informeeritud otsuseid;
- julgustada finantsinspektoreid oma potentsiaali arendama, tõsta osutatavate teenuste kvaliteeti koolituste ja parimate praktikate kaudu ning erinevate protseduuride ja sisekordade juurutamisega;
- kohandada oma rolli vastavalt uuele juhtimispraktikale, laiendades olemasolevat kompetentsi auditeerimise valdkonnas vastavalt rahvusvahelistele standarditele ning suuta pakkuda professionaalset auditivõimekust.

Finantsinspektoraat abistab eelarveministrit ja avalikku teenistust haldusjärelevalve ja eelarvelise järelevalve juurutamisel. Finantsinspektoraadi ametnikel on 3 rolli: nad on eelarveministri ja valitsusasutuste nõustajad; nad annavad soovitusi avalike teenuste tõhustamiseks ja eesmärgipärasuse tõstmiseks ning seeläbi avalike teenuste toimimise parandamiseks; nad võivad viia läbi uurimisi riigieelarvest toetust saanud asutustes või riigi äriühingutes. Finantsinspektoraat on mitmete asutuste poolt määratud Euroopa Liidu vahendite kasutamise auditeerimise üksuseks: nad viivad kontrollle läbi eelarveministri või avalike teenuste ministri volitusel. Nad hindavad *ex ante* kõiki ettepanekuid, millel on mõju riigieelarvele nii tulude kui kulude poolel.

Finantsinspektorid on oma arvamuse avaldamisel sõltumatud. Nad analüüsivad andmeid objektiivselt ning nende märkused põhinevad kontrollitaval teabel.

Riiginõukogu³⁷: Nõuandev ja õigustmõistev institutsioon seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu kokkupuutepunktis. Riiginõukogul on volitus peatada ja tunnistada kehtetuks õigusvastaseid haldusakte. Samuti annab Riiginõukogu nõu õigusloome osas. Riiginõukogu on ka kõrgem halduskohus, mis kassatsioonikohtuna kontrollib madalama astme halduskohtute otsuseid.

Belgia Riigikontroll³⁸ - võib uurida teatud hankeprotseduure ning avaldada oma leidude kohta raporteid.

Bulgaaria

Riigihangete Agentuuri direktor töötab välja riigihangete valdkonna õigusaktide eelnõud, annab välja juhiseid riigihangete seaduse kohaldamiseks, korraldab riigihanketegevuse jälgimist.

Riigikontrollil ja Finantsjärelevalve Agentuuril on õigus paralleelselt täita oma kontrollifunktsioone, mis tulenevad riigihangete seadusest. Riigikontroll tegutseb peamiselt välise audiitorina osas, mis puudutab eelarvet ja teisi avalikke vahendeid, Finantsjärelevalve Agentuur kontrollib aga hankijate finantstegevust³⁹. Finantsjärelevalve Agentuuril on riigihangete alaste rikkumiste puhul õigus kohaldada haldus- ja finantssanktsioone.

Itaalia

Riikliku Korruptsioonivastase Ameti järelevalvefunktsioonid on:

- parimate praktikate toetamine ja levitamine;
- hankijate vahelise infovahetuse lihtsustamine;
- riigihankeprotseduuride jälgimine;
- hankelepingute järelevalve;
- Itaalia valitsuse ja parlamendi informeerimine riigihangete seaduse tõsistest rikkumistest;
- riigihangete seaduse muudatusettepanekute esitamine valitsusele;
- hankijate ja pakkujate koolitamine.

Amet annab välja juhiseid ning töötab välja lepingute näidiseid, hankedokumentide näidiseid ja teisi juhendmaterjale riigihangete seaduse paremaks rakendamiseks⁴⁰.

³⁷ http://www.raadvst-consetat.be/?page=about_competent&lang=en

³⁸ <https://www.ccrek.be/EN/Presentation/Presentation.html>

³⁹ http://rop3-app1.aop.bg:7778/portal/page?_pageid=173,1&_dad=portal&_schema=PORTAL

⁴⁰ Itaalia uus riigihangete seadus võeti vastu 18.04.2016 ning sellega rakendatakse direktiive 2014/23/EU, 2014/24/EU ja 2014/25/EU

Ameti rolliks on ka korrupsioonivastaste ja läbipaistvust suurendavate juhiste väljaandmine ning nende valdkondade õigusaktide rakendamise jälgimine riigiasutustes ja riigi äriühingutes.

Küpros

Küprose Rahandusministeerium täidab järgmisi ülesandeid:

- jälgib riigihangete reeglistiku rakendamist;
- kontrollib hankijaid, et tagada riigihangete seaduse järgimine;
- annab infot ja juhiseid Euroopa Liidu riigihangete alaste õigusaktide tõlgendamise ja rakendamise kohta. Juhiseid antakse tasuta, et abistada hankijaid, pakkujaid (eriti väikese ja keskmise suurusega ettevõtjaid) Euroopa Liidu riigihankereeglite korrektsel rakendamisel;
- toetab hankijaid hangete planeerimises ja hankeprotseduuride elluviimises;
- saadab ringkirju seaduse paremaks rakendamiseks;
- nõuab infot, mida ta peab vajalikuks seoses riigihangete seaduse rakendamisega, eriti selleks, et kindlustada pakkumise kutsetes ja teadetes esitatava informatsiooni kvaliteet ja ammendavus;
- vahendab hankijatele Euroopa Komisjoni teatiseid;
- kogub ja esitab Euroopa Komisjonile vajalikku statistikat;
- annab Euroopa Komisjonile infot riiklike hankepoliitikate rakendamise kohta;
- osaleb vaatljana hankijate loodud hankekomiteedes ning tal on õigus avaldada arvamust ja nõuda, et see arvamus kantaks protokollis;
- esitab parandusettepanekuid või annab soovitusi riigihangete alaste rikkumiste või süsteemsete vigade puhul, mille ta on kas ise avastanud või mille kohta talle on laekunud kaebus. Kui hankija vigu ei paranda, on ministeeriumil õigus edastada need probleemid Riigihangete Vaidlustuskomisjonile, Riigiprokurörile või ministrite nõukogule sõltuvalt asjaomase probleemi olemusest.

Läti

Hangete Jälgimise Büroo ülesanded on muu hulgas:

- jälgida riigihangete reeglite rakendamist;
- pakkuda metodoloogilist abi;
- vaadata läbi kaebusi, mis puudutavad hankeprotseduuride rikkumisi.

Kui kaebus on põhjendatud, võib Büroo anda välja otsuse, millega ta keelab hankelepingu või raamlepingu sõlmimise, tunnistab kehtetuks mõne hankedokumendi tingimuse või mõne hankija otsuse täielikult või osaliselt.

Rikkumiste puhul võib Büroo kohaldada väärteokaristusi.⁴¹

Leedu

Riigihangete Ametil on õigus:

- iseseisvalt valida kontrolli objekt, viis, ulatus ja aeg;
- nõuda hankijalt teavet ja dokumente, mis puudutavad hanget ja hankelepingu täitmist;
- edastada dokumente pädevatele asutustele, kui on põhjust arvata, et hankega seotud dokumente on võltsitud;
- õigus nõuda, et hankijad, Riigihangete Komisjon või selle liikmed või ka eksperdid annaksid hankega seotud asjaolude ja otsuste kohta selgitusi;
- esitada hankedokumente ja pakkumusi täiendava ekspertiisi tegemiseks;
- riigihanke kohta kaebuse saamisel, lähtuvalt mõistlikkuse ja aususe kriteeriumist, kohustada hankijat hankemenetlust peatama kuni Riigihangete Ametil on hankega seotud dokumendid ja teabe läbi vaadanud. Kui rikkumine tuvastatakse, on Ametil õigus kohustada hankijat hankemenetlust tühistama või tunnistama kehtetuks otsuseid või tegevusi, mis ei ole riigihangete seadusega kooskõlas;
- anda nõusolek kõigi pakkumuste tagasi lükkamiseks, hankemenetluse tühistamiseks, hankelepingu tingimuste muutmiseks, väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetluse korraldamiseks;
- karistada isikuid, kes rikkusid riigihangete seadust või ei täitnud Riigihangete Ameti korraldusi või kes ei rakendanud Ameti otsuseid;
- edastada dokumente ja muid materjale teistele pädevatele asutustele, kui riigihangete seaduse rikkumine või konkurentsireeglite rikkumine on tuvastatud;
- algatada kohtumenetlus avalikes huvides, kui riigihangete seaduse rikkumine on tuvastatud, ja nõuda hankelepingu kehtetuks tunnistamist või sanktsioonide kohaldamist.⁴²

Prantsusmaa

Majandusministeerium: õigusaktide eelnõude väljatöötamine, projektide kooskõlastamine (avaliku ja erasektori koostööprojektides), hankijate nõustamine.

Prefektuurid: kontrollivad hangete õiguspärasust, esitavad tähelepanekuid ja teevad, uurimistoiminguid.

⁴¹ Alates 01.05.2016 kehtiva riigihangete seaduse lätikeelne kehtiv versioon on kättesaadav: <http://likumi.lv/doc.php?id=133536#p83&pd=1>

⁴² <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C54AFFAA7622/CAvSmSJhKr>

Kohtud: seaduse rikkumise eest karistamine.

Rootsi

Rootsi Konkurentsiametil on õigus valvata kõikide riigihangete alaste õigusaktide täitmise üle. Järelevalve võib viia riigihanketrahvi kohaldamiseni või järelevalveotsuse tegemiseni.

Hanketrahv on rahaline karistus, mis laekub keskvalitsusele. Hanketrahvi kohaldamist nõuab Konkurentsiamet halduskohtult. Konkurentsiamet võib iseseisvalt otsustada, kas halduskohtult hanketrahvi kohaldamist taotleda või mitte juhul, kui hankija on ebaseaduslikult sõlminud otselepingu. Teatud juhtudel on Konkurentsiamet aga seadusega kohustatud taotlema halduskohtult hanketrahvi kohaldamist hankija suhtes – see on juhul, kui halduskohus on leidnud, et hankeleping võib jääda kehtima, kas (i) hoolimata asjaolust, et leping on sõlmitud kohustuslikku ooteaega rikkudes, või (ii) avalikes huvides.

Hanketrahv määratakse vahemikus 1 000 kuni 1 000 000 eurot, kuid trahv ei tohi ületada 10% hankelepingu maksumusest.⁴³

Järelevalve otsused on kirjalikud otsused, kus Konkurentsiamet märgib, et hankija on eksinud riigihangete reeglite vastu. Otsusega ei kaasne trahve ega muid karistusi. Otsused on mõeldud pigem sellistele asjaoludele tähelepanu juhtimiseks, milles hankijad on eksinud. Otsuse saanud hankijad peavad asja lahendama vabatahtlikult või, kui see pole konkreetsel juhul võimalik, muutma oma käitumist tulevikus. Otsustel on ka laiem eesmärk – jagada informatsiooni ja selgitada õiguslikku olukorda, nii et teised hankijad saaksid sellest õppida.

Järelevalvetegevus hõlmab ka riigihangete turu analüüsimist ning selle ja hankereeglite kohta info jagamist raportite kujul.

Rumeenia

Riigihangete Amet täidab järgmisi funktsioone:

- töötab välja strateegia, kuidas arendada ja rakendada riiklikku riigihangete poliitikat ja rakendusplaani, et kindlustada nende kohustuste täitmine, mille Rumeenia Valitsus ja Euroopa Liit on võtnud;
- amet tegutseb regulaatorina, et kindlustada riigihangete poliitikate arendamine, edendamine ja rakendamine;
- loob hankijate kontrollisüsteemi, et tagada riigihankereeglite ühetaoline kohaldamine;

⁴³ <http://www.konkurrensverket.se/en/publications-and-decisions/swedish-public-procurement-act/>

- jälgib riigihangete süsteemi tõhusat toimimist;
- teostab *ex-post* järelevalvet hankelepingute üle;
- hankijate operatiivne toetamine läbi paremate praktikate väljatöötamise ja jagamise.

Ametit juhib president, kes annab korraldusi ja juhiseid.

Amet võib teha ka trahviotsuseid, kui riigihangete reegleid on rikutud. (Riigihangete seaduse (nr 98/2016) art. 227).

Slovakkia

Riigihangete Ametil on peamiselt järgmised ülesanded:

- loob riigihangete kontseptsiooni ja valmistab ette koolitusprogrammid;
- korraldab riigihangete valdkonda;
- teeb riigihangete järelevalvet, otsustab pakkujate, huvitatud isikute, osalejate ning nende isikute kaebuste üle, kelle seaduslikke õigusi on riigihanke käigus rikutud. Kontrollib hankelepingute sõlmimist; kohaldab väärteokaristusi;
- teeb koostööd Euroopa Komisjoniga ja tagab Euroopa Komisjoni ees võetud teavitamiskohustuste täitmise;
- teeb vähemalt ühe kora aastas Slovakkia Parlamendile ülevaate riigihangete valdkonna kohta;
- avaldab publikatsioone;
- peab hankel osaleda võivate pakkujate nimekirja;
- akrediteerib juriidilisi isikuid ja füüsilisi isikuid, kes korraldavad riigihankeid, ning sertifitseerib riigihangete korraldamise ressursse ja töövahendeid;
- juhendab riigihankemenetluse osapooli;
- avaldab meetoodilisi juhiseid hanke osalistele ning riigihangetega seotud otsuseid;
- haldab ja teeb hankijale oma kodulehel elektrooniliselt kättesaadavaks elektroonilised näidisdokumendid, tarkvara ja muud vahendid, et tagada elektrooniline teabevahetus;
- avaldab oma kodulehel või Riigihanke Elektroonilises Teatajas hanketeated;
- avaldab koostöös Monopolide Vastase Ametiga oma kodulehel infot ettevõtjatest, kelle kokkulepped piiravad riigihangete valdkonnas konkurentsi;
- hankelepingu kehtetuks tunnistamise menetluses annab kohtu palvel arvamusi;
- avaldab infot sõlmitud hankelepingute kohta;
- teeb muid toiminguid vastavalt riigihangete seadusele.

Amet täidab lisaks veel ka ülesandeid, mis seonduvad riigieelarvega, riigivaraga, kontrollitegevusega, riigikaitsega, andmekaitsega, ühtlustatud infosüsteemidega, rahvusvahelise suhtlusega ning õigusaktide eelnõude ettevalmistamisega.

Amet tegeleb muu hulgas veel ka avaliku teenistuse küsimustega.

Tšehhi

Konkurentsiametil on pädevused kolmes valdkonnas: konkurents, riigihanked ja riigiabi. Amet teeb siduvaid otsuseid, avaldab mittesiduvaid arvamusi ning tal on õigus määrata trahve.

Ungari

Peaministri Büroo võib nõuda vajalike dokumentide esitamist, valmistada ette kvaliteedikontrolli raporti, anda nõusoleku, tingimusliku nõusoleku või keelduda nõusoleku andmisest hanke korraldamisele või hanke alusdokumentide tingimustele. Büroo kiidab heaks või lükkab tagasi hankemenetluse läbiviimise, hankelepingu sõlmimise või muutmise otsuse või algatab järelevamenetluse. Sõltuvalt ostu väärtusest võib kontroll olla eelkontroll (enne hankemenetluse väljakuulutamist), menetluse aegne kontroll või järelkontroll.

Riigihangete Amet valvab sõlmitud hankelepingute muutmise üle ning kontrollib nende täitmist. Ta teavitab ametlikult asjakohaseid pädevaid asutusi, algatab järelevamenetlusi või algatab kohtumenetluse hankelepingu muudatuste tühistamiseks. Õigusvastase väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetluse kasutamise korral algatab Ameti president menetluse Riigihangete Vaidlustuskomisjonis, mis võib otsustada hankemenetluse peatada või teha otsuse riigihankeõiguse reeglite rikkumise kohta. Hanketeade järelevalve puhul nõuab Amet täiendava info esitamist (sisuliselt õigusvastasuse kõrvaldamist hanketeatest). Kui hankija sellest hoolimata nõuab hanketeate avaldamist algsel kujul, algatab Ameti president menetluse Riigihangete Vaidlustuskomisjonis.

Sõlmitud hankelepingu tühistamise üle otsustab kohus.

Horvaatia

Majandusministeeriumil on õigus:

- algatada väärteomenetlus (juhul, kui hankereeglite rikkumise näol on tegemist väärteoga);
- teostada järelevalvet mõne konkreetse riigihanke üle, kui selle kohta esitatakse kaebus või ministeeriumile saab muul viisil teatavaks sellekohane informatsioon.

Hankereeglite rikkumise puhul on Riigihangete Järelevalvekomisjonil õigus tühistada hankelepingu sõlmimise otsuseid, tühistada konkreetne leping, otsustada hankereeglite rikkumise eest rahalise trahvi määramine.

Poola

Riigihangete Ameti President kontrollib hankereeglite täitmist, eriti hankelepingute sõlmimise protsessi. Riiklik järelevalve tähendab hankijate kohustust koostada iga-aastane ülevaade sõlmitud hankelepingutest (iga aasta 1. märtsiks). Majandusminister saab määruses täpsustada, millist infot selles ülevaates esitama peab.

Lisaks võib Ameti president korraldada ka (i) nn *ad hoc* kontrole ning (ii) hankelepingu sõlmimise eelseid kontrole (eriti hangete puhul, mida kaasrahastatakse Euroopa Liidu vahenditest). Ameti President võib läbi viia ka uurimise, et teha kindlaks, kas on põhjust arvata, et lepingu sõlmimisele eelnes riigihangete seaduse rikkumine, mis võib mõjutada lepingu sõlmimist⁴⁴.

Riigikontroll võib kontrollida ainult avaliku sektori üksusi. Riigikontroll võib tähelepanu juhtida kõikidele ebakõladele ja avalike vahendite kasutamise ebaefektiivsuse kõrvaldamise võimalikele lahendustele.

Sarnased regionaalsed kontrollikojad võivad kontrollida riigihankeid avalikus sektoris ja tunnistada kehtetuks kohaliku omavalitsuse üksuse otsuseid, mis rikuvad riigihangete seadust.

Luksemburg

Riigihangete Komisjon on konsulteeriv organ ja tema peamisteks ülesanneteks on:

- kindlustada, et hankijad järgivad riigihangete reegleid;
- menetleda pakkujate kaebusi;
- anda riigihangetega seoses konsultatsioone;
- nõustada hankijaid sõlmitavate või sõlmitud hankelepingutega seoses.

Riigihangete Komisjon väljastab teatiseid ja arvamusi, mis ei ole siduvad, kuid mida hankijad enamasti siiski rakendavad ja järgivad. Teatiseid ja arvamusi ei ole halduskohtus vaidlustatavad.

Hispaania

Riiklik Hindamisasutus kontrollib kontsessioonilepinguid (teenused ja ehitustööd) enne hanget (see tähendab hanke kavandamise etapis) ja ka lepingu täitmise ajal, kui lepingu täitmisel kasutatakse

⁴⁴ Poola riigihangete seadus inglise keeles:

https://www.uzp.gov.pl/_data/assets/pdf_file/0012/33051/Public_Procurement_Law_2016_consolidated.pdf

avalikke rahalisi vahendeid või kui lepingu maksumus ületab 1 miljon eurot. Asutus uurib enne hanget kontsessioonilepingute kasumlikkust ning lepingu täitmise ajal nende eelarve võimalikku tasakaalustamist. Lepingute kohta esitatavad raportid ei ole siduvad, aga hankija peab põhjendama, miks ta raporti tähelepanekuid ei järginud. Selle asutuse pädevus tuleneb riigihangete seadusest.

Riigikontroll kontrollib pidevalt avaliku sektori majandustegevust ja finantskäitumist. Tal on õigus kontrollida hankijate kõiki lepinguid (eriti neid, mille maksumus on suurem kui riigieelarve seaduses ettenähtud piirmäär).

Riigihangete seadusest tulenevalt peavad hankijad edastama hankega seotud dokumendid Riigikontrollile (või siis regionaalsele asjaomasele asutusele), kui hankelepingu maksumus ületab seaduses ettenähtud piirmäära. Regulatsiooni eesmärgiks on Riigikontrolli kompetentsi arendamine.

Lisaks peavad hankijad kooskõlastama hankelepingu muudatused Riigikontrolli (või siis asjaomase regionaalse asutusega).

Kontrollikompetentsi arendamine toimub iga-aastaste raportite koostamisega, mis saadetakse riigi parlamendile (või siis autonoomse regiooni parlamendile). Rikkumiste avastamisel võib asutus algatada ka haldusjärelvalve- või kohtumenetluse.

Riigihangete kohtusse võib kaevata hanketeate, hankedokumentide ning hankemenetluse käigus tehtud otsuste peale (sealhulgas otsused, millega otsustatakse hankelepingu sõlmimine). Kaebaja võib nõuda ajutiste meetmete rakendamist. Kui kaebus esitatakse lepingu sõlmimise otsuse peale, peatab selline kaebus hankemenetluse automaatselt. Kohus võib tunnistada kehtetuks ükskõik millise hankija otsuse, panna hankijale kohustuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamiseks ning võib isegi viia hankemenetluse tagasi sellesse etappi, mis oli enne rikkumist.

4. Riikliku järelevalvemenetluse alustamine

Kas ja kellel on õigus nõuda järelevalvemenetluse läbiviimist? Või otsustab järelevalve teostaja järelevalvemenetluse alustamise alati ise ning keegi kolmas ei saa järelevalve läbiviimist temalt (kohtu kaudu) nõuda?

Belgia

Riiginõukogu poole võib pöörduda iga huvitatud osapool. Taotluse saamisel on Riiginõukogu kohustatud taotlust menetlema ning taotluse rahuldamata jätmist põhjendama. Kui menetluse ajal tunnistatakse hankes tehtud õigusvastane otsus või tingimus kehtetuks, lõpetab Riiginõukogu menetluse taotluse aluse äralangemise tõttu.

Bulgaaria

Järelevalvemenetluse läbiviimise otsustavad Riigihangete Agentuur, Riigikontroll ja Finantsinspeksioon iseseisvalt vastavalt kontrolli iseloomule.

Itaalia

Korruptsioonivastane Amet saab ise otsustada, kas algatada järelevalvemenetlus või mitte. Ettevõtjad ja hankijad saavad ametit teavitada käitumisest, mis on õigusaktidega vastuolus.

Küpros

Riigikassa otsustab järelevalvemenetluse läbiviimise üle ise, kuid huvitatud osapooled võivad esitada kaebuse.

Läti

Erinevatel isikutel on õigus esitada järelevalveasutusele kaebusi:

- isik, kes on või on olnud huvitatud õigusest sõlmida hankeleping või raamleping;
- isik, kes on hankemenetluses kvalifitseeritud;
- isik, kes seoses konkreetse hankemenetlusega arvab, et tema õigusi on rikutud või nende õiguste rikkumise asetleidmine on võimalik.

Kaebuse saab esitada seoses tingimustega, mis puudutavad kandidaatide või pakkujate valikut, tehnilist kirjeldust ja teisi nõudeid, mis on seotud konkreetse hankemenetlusega. Samuti saab kaebuse esitada hankemenetluse käigus seoses ametkondade või riigihanke komisjoni tegevustega. Esitatud kaebuse osas saab järelevalveasutuse otsuse kaevata edasi halduskohtusse (kuigi see ei peata otsuse jõustumist).

Taotluse saamisel on järelevalveasutus kohustatud taotlust menetlema ning taotluse rahuldamata jätmist põhjendama. Kui menetluse tulemusena selgub, et taotlusel puudub alus, lõpetab järelevalveasutus menetluse.

Lisaks on järelevalveasutusel õigus algatada riiklik järelevalvemenetlus ilma kolmanda osapoole nõudmiseta, muu hulgas uurida hankedokumente, nende õiguspärasust jne. Samuti saab algatada haldusjärelevalve menetluse.

Leedu

Igaühel, kellel on alust arvata, et konkreetne riigihanke ei ole läbipaistev, on õigus võtta ühendust Riigihangete Ametiga seoses sellise rikkumisega ja paluda järelevalve läbiviimist selle riigihanke osas. Riigihangete seaduse kohaselt võtab Riigihangete Amet otsuseid vastu iseseisvalt ja erapooletult. Seega ei kohusta mainitud taotlus Riigihangete Ametit menetlust algatama.

Põhireegel on kehtestatud Leedu riigihangete seaduse paragrahvi 82 lõikes 1(2), mille kohaselt Riigihangete Amet teostab järelevalvet riigihangete õiguspärasuse üle ja rakendab meetmeid, vältimaks seaduse rikkumist. Kolmandad isikud ei saa nõuda riikliku järelevalve algatamist kohtu kaudu.

Prantsusmaa

Järelevalvemenetluse algatamist võivad taotleda valitud isikud, riigiteenistujad (näiteks prefektuuride poolt juhitud seaduslikkuse kontroll), samuti menetlusest kõrvaldatud konkurendid. Järelevalvemenetluse algatamise otsustab järelevalve asutus ise ning kellelgi ei ole õigust järelevalvemenetluse algatamist nõuda.

Rootsi

Rootsi Konkurentsiamet on kohustatud kohaldama hanketrahvi, kui halduskohus on tuvastanud, et hankeleping võib jääda kehtima, vaatamata sellele, et see on sõlmitud enne kohustusliku ooteaja möödumist, või seetõttu, et tegemist on tungiva avaliku huviga.

Kõikidel muudel juhtudel omab Rootsi Konkurentsiamet kaalutusõigust, otsustamaks, milliseid kaebusi uurida. Asutusel on prioriteedid ning juhtumeid võetakse uurimiseks vastavalt nendele prioriteetidele. Eesmärk on võtta menetlusse need juhtumid, mille osas on olemas piisav avalik huvi ja mis annaksid selged tulemused.⁴⁵

⁴⁵ Info prioriteetide seadmise kohta on kättesaadav: http://www.konkurrensverket.se/globalassets/english/about-us/english_prioritisation_policy_for_enforcement.pdf

Rumeenia

Riiklik Riigihangete Agentuur võib kontrollida viisi, kuidas riigihange on võidetud nii omal algatusel tulenevalt oma pädevusest kui ka huvitatud füüsilise- või juriidilise isiku taotluse põhjal.

Tšehhi

Iga füüsiline või juriidiline isik on õigustatud esitama kaebuse ning samuti on Konkurentsiametil võimalus algetada järelevalvemenetlus iseseisvalt.

Ungari

Riigihangete Amet teostab hankelepingute täitmise ja muutmise kontrolli oma iga-aastase kontrollikava järgi. Järelevalve võivad algetada riigihangete seaduse paragrahvis 152 (1) loetletud isikud. Samuti on igaühel õigus esitada ametlik teade, et algetada järelevalvemenetlus riigihanke lepingu täitmise ja muutmise osas. Riigihangete Ametil on kohustus vastavasisulise taotluse saamisel järelevalvemenetlus algetada.

Horvaatia

Iga füüsiline või juriidiline isik on õigustatud esitama taotluse järelevalveasutusele, konkreetse riigihankemenetluse kohta. Taotlusi on samuti võimalik esitada anonüümselt.

Poola

Riigihangete Ameti president saab algetada kontrolli tulenevalt oma pädevusest või saadud taotluse alusel.

Igal isikul (nii füüsilisel kui juriidilisel), kellel on vastav huvi, on õigus taotleda kontrolli algetamist. Üldjuhul Riigihangete asutuse president algetab edastatud taotluse põhjal kontrolli.

Juhul, kui kontroll viiakse läbi Riigikontrolli või kohaliku kontrollikoja poolt, siis:

- valitakse Riigikontrolli poolt auditeeritavad isikud iga-aastaste ja kvartaalsete kavade põhjal ning auditeerimine toimub vastavalt nendele kavadele. Samas, kui on vajalik, saab Riigikontroll teostada kindla otstarbega kontrolli nii tulenevalt oma pädevusest kui ka taotluse alusel;
- võivad kohalikud kontrollikojad algetada auditi tulenevalt oma pädevusest või vastava taotluse alusel.

Luksemburg

Riigihangete Komisjon on konsultatiivne hankeorgan, kes tegutseb hankelepingu osapoolte (hankija ja pakkuja) taotlusel. Hankekomisjoniga konsulteeritakse hankemenetluse käigus, vältimaks osapoolte vahelisi probleeme.

Hispaania

Riiklik Hindamisasutus algatab järelevalvemenetluse hankelepingu osapoole taotluse alusel.

Riigihangete kohtusse saab iga hankemenetlusest huvitatud füüsiline või juriidiline isik esitada spetsiaalse kaebuse riigihangete seaduse paragrahvi 42 kohaselt.

Riigikontroll saab algatada järelevalve iseseisvalt või parlamendi või kohaliku asutuse taotlusel.

5. Karistused riigihankealaste rikkumiste eest

Kas riigihankealased rikkumised on ka karistatavad (kui, siis täpsustada, millised rikkumised ja millised karistused nende eest on sätestatud)?

Belgia

Riigihankealaste rikkumiste eest otseseid karistusi ei ole ette nähtud.

Bulgaaria

Rikkumised, mis võivad kaasa tuua karistuse Bulgaaria riigihangete seaduse kohaselt, on erinevad (Art. 247 to Art. 256 of the *Public Procurement Act*) ja katavad kõiki riigihankemenetluse etappe, võttes arvesse riigihankelepingute sõlmimise põhimõtteid, samuti ka kohalduvaid Euroopa Liidu õigusakte.

Bulgaaria riigihangete seaduse rikkumisele järgneb:

- rahatrahv (füüsilistele isikutele); ja
- rahalised karistused (juriidilistele isikutele).

Minimaalne ja maksimaalne karistuse summa ei ole seadusega sätestatud ja sõltub sõlmitud lepingu maksumusest. Igal juhul ei saa see ületada 50 000 BGN (\approx 25 000 EUR).

Itaalia

Siseriiklike ja Euroopa Liidu reeglite rikkumine riigihankelepingute sõlmimisel võib tuua kaasa kriminaalkaristuse ja hüvitamise kohustuse (*refunding requests*) juhul, kui tuvastatakse, et hankeleping ei ole sõlmitud turutingimustel.

Riiklik Korruptsioonivastane Amet võib samuti kohaldada hankijale trahve juhul, kui puuduvad andmed seoses hankelepingutega või kui ei täideta ameti ettekirjutusi.

Küpros

Järgmised rikkumised on seadusega karistatavad:

- Isik, kes vahendab teisele isikule teavet (kas kirjalikult või suuliselt), mis on talle teatavaks saanud ametiülesandeid täites või seadusega antud võimu kasutades, on pannud toime rikkumise, välja arvatud juhul, kui on tegemist järgmiste eranditega:
 - tegemist on seadusjärgse ülesande täitmisega või ametiasutuse konkreetse suunisega;
 - tegemist on kriminaalmenetluses läbiviidava uurimisega.

- Iga isik (väljaarvatud eelmises punktis nimetatud isik), kes ilma õigusliku aluseta suhtleb või hangib informatsiooni, mis on seotud hankemenetlusega, mõistetakse süüdi väärteos.
- Iga isik, kes ilma õigusliku aluseta ise või teise isiku kaudu, üritab saada esimeses punktis nimetatud isikult teavet, mida ei tohi seaduse kohaselt avaldada, või püüab mõjutada hankemenetluses otsuse tegemist, mõistetakse süüdi väärteos.

Isikule, kes on süüdi eelmainitud punktide järgi, määratakse süüdimõistmise korral kuni kaheaastane vangistus või rahatrahv kuni 4000 eurot või mõlemad.

Läti

Rikkumised on karistatavad järgnevalt:

- Juhul, kui hankemenetluse reegleid ei ole täidetud või hankemenetlus on valesti läbi viidud, saab Hangete Jälgimise Büroo määrata rahatrahvi summas 70-700 EUR; kui rikkumine kordub ühe aasta jooksul (hankelepingu maksumus vähemalt 145 000 EUR), siis on rahatrahvi summa 300-700 EUR.
- Huvide konflikti korral tehakse hoiatus või määratakse rahatrahv summas 300-700 EUR (kui rikkumine kordub ühe aasta jooksul). Huvide konflikti puhul saab rahatrahvi määrata ka eksperdile või ehitustööde kontsessiooni komisjoni liikmele summas 350-700 EUR.
- Kui rikutakse hankereegleid kandidaatide või pakkujate kõrvaldamisel, määratakse rahatrahv summas 70-300 EUR, kui rikutakse hankedokumentides seatud nõudeid pakkujatele või tehnilistes tingimustes, on rahatrahv 70-300 EUR.
- Hankelepingu või raamlepingu tingimuste rikkumisel või nende õigusvastase muutmise korral, saab määrata rahatrahvi summas 70-700 EUR.
- Kui Büroo nõudmisel ei esitata kõiki asjakohaseid hankedokumente, saab määrata rahatrahvi summas 70-300 EUR.

Leedu

Leedu seaduse kohaselt on hankerikkumised karistatavad. Riigihangete seaduse rikkumisega kaasnevad karistused on järgmised:

- võidakse teha hoiatus; või
- kohaldatakse rahatrahvi 144 eurot kuni 1448 eurot.

Prantsusmaa

Riigihankeõiguse rikkumisi karistatakse vastavalt halduskohtu otsusele.

Rootsi

Peale hanketrahvide, mis on suunatud hankijatele või ettevõtetele, ei ole sanktsioone, mida järelevalve kaasa saab tuua. Kriminaalkaristusi seoses hankerikkumistega ei ole ette nähtud. Samuti ei ole võimalik karistada üksikisikut riigihangete seaduse sätete rikkumise eest.

Rumeenia

Riigihangete seaduse paragrahvi 224 kohaselt on karistatavad järgmised riigihangete rikkumised:

- Riikliku kaebuste lahendamise nõukogu otsuste mittetäitmine.
- Igasugune riigihangete seaduse rikkumine, kui sellega rikutakse riigihangete üldpõhimõtteid (keeld diskrimineerida, võrdne kohtlemine, läbipaistvus, proportsionaalsus jne).
- Hankelepingu sõlmimine ilma hanketeate avaldamiseta, kui see on nõutud.
- Tehnilisele kirjeldusele seadusega sätestatud nõuete rikkumised. Tehniline kirjeldus peab tagama pakkujate võrdse kohtlemise.
- Seadusega sätestatud avalikustamise ja läbipaistvuse põhimõtete rikkumised.
- Selliste kvalifitseerimistingimuste või hindamiskriteeriumite seadmine, mida pole seadusega lubatud.
- Ebakorrekne pakkujate kvalifitseerimine või hindamine.
- NAPP-ile nõutud hankedokumentatsiooni tähtaegselt esitamata jätmine.
- Hindamiskriteeriumitega seotud sätete rikkumised.
- Riigihanke tühistamine muudel põhjustel, kui seadus ette näeb, või kunstlikult sellise olukorra loomine, et oleks võimalik riigihange tühistada.

Rikkumiste sanktsioonid on rahatrahvid, kui rikkumistele ei kohaldu kriminaalmenetluse sätted. Rakendatava rahatrahvi summa on 5 000 RON (ligikaudu 1 100 EUR) kuni 30 000 RON (ligikaudu 6 600 EUR).

Tšehhi

Rikkumised jagunevad kaheks – haldusrikkumised ja kuriteod.

1. Haldusrikkumised:

- Riigihangete seaduse rikkumised pakkujate valimisel.
- Riigihangete seadusega vastuolus olevate hanketingimuste seadmine.
- Hankemenetlusega seotud dokumentide esitamata jätmine või mittesäilitamine.
- Seadusega ettenähtud kohustuste mittetäitmine.

2. Kuriteod:

- Konkurentsireeglite rikkumised (kriminaalmenetluse seadustiku paragrahv 248 lõige 2).

- Hankemenetluses läbirääkimiste pidamine eelise saamiseks (kriminaalmenetluse seadustiku paragrahv 256).
- Pahatahtlik käitumine hankemenetluses või pakkuja suhtes (kriminaalmenetluse seadustiku paragrahv 257).

Karistused nende tegude eest on kas rahalised (trahv) või kuritegude puhul ka vangistus.

Ungari

Ungari riigihangete seaduse kohaselt on Riigihangete Vaidlustuskomisjon – kohtumenetluse korral kohus – õigustatud menetlema riigihanke reeglite rikkumisi. Riigihangete Vaidlustuskomisjon saab rakendada karistusi, mis on nimetatud riigihangete seaduse paragrahvis 165 (2) – (3).

Riigihangete reeglite rikkumise kahtluse korral algatab järelevalveasutus enamikel juhtudel Riigihangete Vaidlustuskomisjoni poolse hankemenetluse kontrolli eelmainitud karistuste rakendamiseks.

Peaministri Büroo järelevalve alla kuuluvate hangete puhul saab rikkumiste korral Peaministri Büroo oma järelevalve käigus tühistada ebaseaduslikult algatatud hankemenetlused või algatada riigihangete seaduse kohase järelevalvemenetluse Riigihangete Vaidlustuskomisjonis. Samuti saab Peaministri Büroo algatada distsiplinaarmenetluse. Nendes riigihangetes, mida viiakse läbi toetuste abil ja kus esinevad pöördumatud rikkumised, saab Peaministri Büroo algatada järelevalvemenetluse Riigihangete Vaidlustuskomisjonis.

Juhul, kui kontrolli käigus avastatakse rikkumine seoses hankelepingu täitmise või muutmisega, teavitab Riigihangete Amet asjaomast ametiasutust (politsei, maksuamet, konkurentsiamet). Hankemenetluse rikkumise kahtluse korral võetakse ühendust Riigihangete Vaidlustuskomisjoniga ja riigihangete seaduses sätestatud juhtudel algatakse kohtumenetlus.

Horvaatia

Mõned hankerikkumised liigituvad väärtegedeks. Näiteks, kui hankija tellib asja/ehitustööd/teenust ilma riigihanget läbi viimata, on võimalik teha rahaline trahv hankijale (kuni 133 000 eurot) ja ka hanke eest vastutavale isikule (kuni 13 000 eurot). Mõndadel juhtudel võib trahv ulatuda kuni 20% lepingu maksumusest.

Poola

Hankerikkumistega võib kaasneda:

- Kriminaalvastutus – igaühele, kes omakasu eesmärgil takistab riigihanke läbiviimist, või teeb koostööd teise ettevõttega, et kahjustada hankijat, võidakse määrata kuni kolmeaastane vangistus. Samuti, igaühte, kes on seotud hankega ja hankemenetluse läbiviimise käigus esitab valeinformatsiooni või varjab olulist informatsiooni, saab vastutusele võtta ning karistada sama karistusega.
- Avalike vahendite kasutamise seadus (*Act on Public Finance Discipline*) sisaldab endas mitmeid rikkumisi, mis võivad kaasa tuua erinevaid õiguslikke tagajärgi. See hõlmab endas kõiki üldiseid riigiametnike tegevusi, mis on avalikke vahendeid kahjustavad. Avalike vahendite kasutamise seaduse rikkumine toob kaasa järgmised karistused: (i) hoiatus, (ii) ametlik noomitus, (iii) rahaline karistus, ja (iv) avalike vahenditega seotud tegevustes osalemise keeld.
- Konkurentsi- ja tarbijakaitse seadusega (*Act on Competition and Consumer Protection*) sätestatud trahvid – keelatud on kokkulepped, millega üritatakse kõrvaldada või piirata konkurentsi. Konkurentsi- ja Tarbijakaitse Ameti president (*The President of the Office of Competition and Consumer Protection*) võib oma otsusega määrata ettevõttele rahatrahvi, mis on maksimaalselt 10% karistusele eelnenud majandusaasta jooksul teenitud käibest. Samuti võidakse määrata ettevõtte juhatuse liikmele rahatrahv kuni 2 000 000 PLN (ligikaudu 500 000 EUR), kui ta on ettevõttel lasknud sellise rikkumise toime panna.

Luksemburg

Riikliku järelevalve korras karistusi ette nähtud ei ole.

Hispaania

Riigihangete alased rikkumised on karistatavad. Organid, kellel on õigus rakendada karistusi on järgnevad:

- Riigihangete kohus. Selles menetluses tehtud otsus hankelepingu osas tõestab või lükkab ümber kaebaja nõude. Kohus teeb otsuse hankeotsuste tühistamise osas ja saab kohustada hankijat hüvitama tekkinud kahju või isegi tühistab sõlmitud hankelepingu.
- Riigikontroll. Kui Riigikontroll avastab avalike vahendite valesti kasutamise, saab ta algatada nii haldusmenetluse kui kohtumenetluse.

6. Riikliku järelevamenetluse ese

Kas järelevamenetluse esemeks on ainult hanketegevuse õiguspärasuse kontroll või ka otstarbekuse hindamine?

Belgia

Finantsinspektoraat: mõlemad.

Riiginõukogu: menetluse õiguspärasuse kontroll, kuigi arvesse võetakse ka peamisi hea valitsemise põhimõtteid.

Riigikontroll: mõlemad.

Bulgaaria

Järelevamenetluse esemeks on ainult hankemenetluse õiguspärasus.

Itaalia

Riiklik järelevalve tegeleb hankemenetluse õiguspärasuse hindamisega.

Küpros

Riiklik järelevalve tegeleb ainult õiguspärasuse kontrolliga.

Läti

Riiklik järelevalve tegeleb nii hankemenetluse õiguspärasuse kui otstarbekuse kontrolliga. Näiteks kontrollitakse, kas riiklike vahendeid kasutatakse efektiivselt.

Leedu

Riiklik järelevalve tegeleb nii õiguspärasuse kui ka otstarbekuse kontrolliga.

Prantsusmaa

Riiklik järelevalve tegeleb nii õiguspärasuse kui ka otstarbekuse kontrolliga.

Rootsi

Rootsi riikliku järelevalve organ tegeleb ainult õiguspärasuse kontrollimisega.

Samas on Rootsis ka asutus Riiklik Riigihangete Agentuur, mille eesmärk on tagada efektiivne ja sotsiaalselt vastutustundlik ning keskkonnasäästlik hankemenetlus.

Rumeenia

Riiklik järelevalve tegeleb ainult õiguspärasuse kontrolliga ja Riigihangete Ametil ei ole õigust kontrollida hankemenetluse otstarbekust.

Tšehhi

Kontrollitakse nii õiguspärasust kui ka otstarbekust, kuid otstarbekuse kontroll seisneb põhiliselt eelarvevahendite kasutamise kontrollimises ning ning see ei ole reguleeritud riigihangete seadusega, vaid teiste aktidega (näiteks eelarve reeglid).

Ungari

Peaministri Büroo kontrollib hangete põhjendatust ja õiguspärasust. Riigihangete Amet kontrollib ainult õiguspärasust.

Horvaatia

Sõltuvalt kaebuse sisust kontrollib Riigihangete Järelevalve Komisjon seda, kas hankemenetlus viidi läbi majanduslikult otstarbekal viisil.

Poola

Riigihangete Ameti president teostab järelevalvet hankemenetluse õiguspärasuse üle.

Kohaliku kontrollikoda kontrollib avaliku sektori asutusi hankedokumentide õiguspärasuse osas.

Riigikontroll kontrollib avaliku sektori asutusi õiguspärasuse osas, raamatupidamise reeglite järgimise osas ning majanduslikus ja hankemenetluse efektiivuse osas.

Luksemburg

Riigihangete seaduse paragrahvi 16 kohaselt tagab Riigihangete Komisjon, et hankelepingu osapooled järgiksid ja täidaksid hankemenetluse reegleid.

Hispaania

Ainult Riiklik Hindamisasutus saab esitada arvamusi (õiguslikult mittesiduvaid) hankelepingu majandusliku otstarbekuse osas. Ülejäänud organid ei saa hinnata hanke taga olevaid poliitilisi kaalutlusi. Hankemenetluse otstarbekuse hindamine kuulub hankija kompetentsi, samas saavad kohtud hinnata nii otstarbekust kui otsustada, kas ametkond on käitunud kooskõlas seadusega.

7. Eelkontrolli teostamine

Kas järelevalveorgan teostab ka eelkontrolli (nt hankedokumentide või otsuste kohta vms)?

Belgia

Finantsinspektoraat teostab eelkontrolli, ülejäänud asutused eelkontrolli ei teosta.

Bulgaaria

Riigihangete Amet rakendab hankemenetluses eelkontrolli.

Itaalia

Eelkontrolli ei rakendata, kuid hankija saab küsida abi hankedokumentide ettevalmistamisel, eriti keeruliste hankemenetluste korral. Sellisel juhul sõlmivad Korruptsioonivastane Amet ja hankija vastastikuse mõistmise memorandumid (nimetatakse ka koostööjärelevalveks, *Collaborative Supervision*).

Küpros

Eelkontrolli teostatakse vaatlejana.

Läti

Eelkontrolli teostatakse ning Hangete Jälgimise Büroo saab algatada selliseid eelkontrolle nii laekunud kaebuste põhjal kui ka iseseisvalt.

Leedu

Riiklik Riigihangete Amet teostab eelkontrolli (vt küsimus nr 3).

Prantsusmaa

Järelevalveasutused teostavad eelkontrolli.

Rootsi

Konkurentsiametil on võimalik kontrollida käimasolevaid riigihankemenetlusi, kuid praktikas seda ei toimu.

Rumeenia

Riigihangete Amet teostab eelkontrolli hankedokumentide vastavuse üle riigihangete seadusele. Samuti kontrollib amet iga hankemenetluse algatamise teadet ja pakkujale esitatud kutset.

Tsehhi

Järelevalveasutusel on õigus rakendada eelkontrolli.

Ungari

Peaministri Büroo kinnitab hanked eelnevalt tsentraalse järelevalve korras.

Horvaatia

Riigihangete Järelevalve Komisjon otsustab eelkontrolli vajalikkuse taotluse põhjal, mis on esitatud hankedokumentide või hankemenetluse kohta.

Majandusministeerium rakendab eelkontrolli juhul, kui esitatakse taotlus hankemenetluse käigus.

Poola

Riigihangete Ameti president võib teostada eelkontrolli hankedokumentide või hankeotsuste osas. Sellise kontrolli võib algatada juhul, kui on kahtlus, et rikutud on hankemenetluse reegleid ning need rikkumised võivad mõjutada hankemenetluse tulemusi.

Luksemburg

Riigihangete Komisjonil on hankedokumentide ettevalmistamisel nõustamisfunktsioon, mis hõlmab endas selliste dokumentide ülevaatamist. Samas ei ole sellise nõustamisülesande täitmine siduv.

Hispaania

Riiklik Hindamisasutus kontrollib hankedokumente enne pakkumuste esitamist.

Riigihangete Kohtusse saab esitada kaebuse enne hankelepingu sõlmimist, kui hankedokumentidest leitakse rikkumine.

Riigikontroll kontrollib avalike vahendite kasutamise õiguspärasust kogu hankemenetluse jooksul.

8. Riikliku järelevalve teostamise aeg

Kas järelevalvet teostatakse *ex post* pärast hankemenetluse lõppemist või ka *ad hoc* korras hankemenetluse kestel?

Belgia

Finantsinspektoraat teostab järelevalvet nii *ex post* kui *ad hoc* korras, samas kui Riiginõukogu ja Riigikontroll teostavad ainult *ex post* kontrolli.

Itaalia

Järelevalvet teostatakse üldjuhul *ex post*, välja arvatud küsimuses 7 kirjeldatud koostööjärelevalve raames ning juhul, kui järelevalveorgan on avastanud hankedokumentide õigusvastasuse - siis on järelevalveorganil võimalus saata hankijale *ad hoc* korras oma soovitusi ka hankemenetluse ajal.

Küpros

Riigikassa teostab järelevalvet riigihankemenetluse kestel ehk *ad hoc* korras. *Ex post* järelevalvet teostab riigihangete vaidlusi lahendav organ.

Läti

Järelevalvet teostatakse nii *ex post* kui *ad hoc* korras.

Leedu

Järelevalvet teostatakse nii *ex post* kui *ad hoc* korras.

Prantsusmaa

Järelevalvet teostatakse nii *ex post* kui *ad hoc* korras.

Rootsi

Järelevalvet teostatakse pärast hankemenetluse lõppemist ehk ainult *ex post*.

Rumeenia

Järelevalvet teostatakse nii *ex post* kui *ad hoc* korras.

Tšehhi

Järelevalvet teostatakse nii *ex post* kui *ad hoc* korras.

Ungari

Peaministri Büroo teostab nii *ex ante*, *ad hoc* kui *ex post* järelevalvet, sõltuvalt riigihankemenetluse objektist ja selle väärtusest.

Riigihangete Amet teostab samuti nii *ad hoc* kui *ex post* järelevalvet.

Horvaatia

Järelevalvet teostatakse nii *ex post* kui *ad hoc* korras.

Poola

Järelevalvet teostatakse *ad hoc* korras, kusjuures eristatakse järelevalvet enne hankelepingu sõlmimist (eelnev *ad hoc* kontroll) ja järelevalve kontrolli pärast hankelepingu sõlmimist (järgnev *ad hoc* kontroll).

Eelnevat *ad hoc* kontrolli teostatakse siis, kui tegemist on hangetega, mida kaasrahastatakse Euroopa Liidu vahenditest ning mille väärtus on 20 miljonit eurot või rohkem ehitustööde puhul ning 10 miljonit eurot või rohkem teenuste osutamise puhul.

Järgnevat *ad hoc* kontrolli võib teostada mitte hiljem kui 4 aastat pärast hankelepingu sõlmimist.

Luksemburg

Järelevalvet teostatakse ainult *ad hoc* korras.

Hispaania

Järelevalvet on võimalik teostada nii *ex post* kui *ad hoc* korras.

9. Riikliku järelevalve teostaja õigused järelevalvemenetluse ajal

Kas järelevalve teostajal on õigus peatada järelevalvemenetluse ajaks hankemenetlus või keelata hankelepingu sõlmimine?

Belgia

Finantsinspektoraadil ja Riiginõukogul on õigus peatada järelevalvemenetluse ajaks hankemenetlus või keelata hankelepingu sõlmimine. Riigikontrollil sellist õigust ei ole.

Bulgaaria

Järelevalve teostajal ei ole õigust peatada järelevalvemenetluse ajaks hankemenetlust või keelata hankelepingu sõlmimist. Sellised pädevused on Bulgaaria konkurentsi kaitsmise komisjonil ja Bulgaaria Kõrgemal Halduskohtul.

Itaalia

Juhul kui järelevalve organ avastab hankedokumentidest rikkumise, siis tal on õigus esitada hankijale üksnes omapoolseid soovitusi, kuid ei ole õigust hankemenetlust peatada.

Küpros

Juhul kui järelevalve organ avastab hankedokumentidest rikkumise ja/või probleemi, siis on tal õigus esitada hankijale üksnes omapoolseid korrigeerivaid soovitusi ja ettepanekuid selle kohta, kuidas võiks esinenud rikkumisi ja/või probleeme lahendada. Hankemenetluse peatamise õigust ei ole.

Läti

Järelevalve teostajal on õigus peatada järelevalvemenetluse ajaks hankemenetlus ning hankijal on keelatud kuni asja lahendamiseni sõlmida hankelepingut.⁴⁶

Leedu

Järelevalve teostajal on õigus peatada järelevalvemenetluse ajaks hankemenetlus või keelata hankelepingu sõlmimine. Samas järelevalve organil ei ole õigust keelata hankelepingu täitmist või peatada hankelepingu kehtivust või tunnistada seda kehtetuks, sest see kuulub kohtu pädevusse.

⁴⁶ Läti riigihangete seaduse artikkel 83, § 5, jõus alates 01.05.2016, sõnastus seisuga 01.07.2016 on kättesaadav ainult läti keeles: <http://likumi.lv/doc.php?id=133536#p83&pd=1>; ingliskeelne versioon on kättesaadav ainult 06.09.2014 sõnastusega.

Prantsusmaa

Järelevalve teostajal ei ole õigust peatada järelevalvemenetluse ajaks hankemenetlust ega keelata hankelepingu sõlmimist.

Rootsi

Järelevalve teostajal ei ole õigust peatada järelevalvemenetluse ajaks hankemenetlust ega keelata hankelepingu sõlmimist. Ainult Rootsi halduskohtud on pädevad hankemenetlust peatama. Halduskohus on samuti pädev otsustama, et hankemenetlus tuleb uuesti läbi viia või tuleb parandada hankemenetluses esinenud vigu; samuti on halduskohus pädev tunnistama hankelepingu kehtetuks.⁴⁷

Rumeenia

Järelevalve teostajal ei ole õigust peatada järelevalvemenetluse ajaks hankemenetlust ega keelata hankelepingu sõlmimist.

Õigus peatada hankemenetlus on ainult vaidluste lahendamise organil ning seda saab rakendada vaid erandjuhtudel kahju tekkimise ärahoidmiseks ja huvitatud isiku taotlusel.

Tšehhi

Järelevalve teostajal on õigus peatada järelevalvemenetluse ajaks hankemenetlus ning hankijal on keelatud kuni asja lahendamiseni sõlmida hankelepingut.

Ungari

Riigihangetes, mille üle teostab järelevalvet Peaministri Büroo, ei ole lubatud enne sealt heakskiidu saamist hankelepingut sõlmida. Peaministri Bürool on samuti õigus riigihankemenetluse jooksul väljastada mittekinnitamise sertifikaat (*a non-approval certificate*) ning alustada vaidlustusmenetlust Riigihangete Vaidlustuskomisjoni ees. Riigihangete Vaidlustuskomisjon võib omakorda otsustada, et riigihankemenetlus tuleb peatada.

Ka Riigihangete Amet võib järelevalve käigus avastatud rikkumise alusel (näiteks kui hankeleping oli sõlmitud ilma avalikku riigihankemenetlust läbi viimata) pöörduda Riigihangete Vaidlustuskomisjoni poole vaidlustusmenetluse alustamiseks ning Riigihangete Vaidlustuskomisjoni võib peatada riigihankemenetluse.

⁴⁷ Rootsi riigihangete seaduse 16. peatükk, artiklid 5, 8, 9 ja 15.

Järelevalveorganil endal ei ole seega õigust peatada järelevalvemenetluse ajaks hankemenetlust, kuid ta võib seda taotleda.

Horvaatia

Selline õigus on Riigihangete Järelevalve Komisjonil, aga mitte Majandusministeeriumil. Hankemenetluse peatamise ajendiks on kaebuse esitamine Riigihangete Järelevalve Komisjoni. Komisjonil on samuti õigus tühistada sõlmitud hankeleping.

Poola

Nn "eelneva *ad hoc* kontrolli" käigus on pooltel keelatud sõlmida mistahes lepingut enne, kui järelevalveorgan on edastanud neile teostatud kontrolli tulemused, mis sisaldavad andmeid võimalike rikkumiste või nende puudumise kohta.

Luksemburg

Riigihangete Komisjon on kohtuväline organ ning tal ei ole õigust peatada järelevalvemenetluse ajaks hankemenetlust ega keelata hankelepingu sõlmimist. Riigihangete Komisjon ei lahenda vaidlusi, vaid viib läbi n-ö kokkuleppemenetlust. Erandjuhtudel on siseministril õigus peatada hankemenetlus ning Suurvürstil on õigus tühistada hankemenetlus õigusrikkumiste tõttu või avalikes huvides. Sellised sekkumised leiavad aga väga harva aset ning on väga rangelt reguleeritud.

Hispaania

Järelevalve teostajal ei ole õigust peatada järelevalvemenetluse ajaks hankemenetlust ega keelata hankelepingu sõlmimist. Hankemenetluse peatamine on võimalik ainult vaidlustus- või kohtumenetluse korras – huvitatud isikul on õigus seda taotleda n-ö ajutise meetmena kuni lõpliku lahendi tegemiseni.

10. Riikliku järelevalve meetmete kasutamine pärast hankelepingu sõlmimist

Milliseid järelevalvemeetmeid saab kasutada pärast hankelepingu sõlmimist? Kas järelevalve teostajal on õigus sekkuda hankemenetluse tulemusel sõlmitud hankelepingu täitmisesse ning tühistada/lõpetada hankeleping erakorraliselt või kohustada hankijat hankelepingu lõpetamiseks?

Belgia

Ainult Riiginõukogul on õigus sekkuda hankemenetluse tulemusel sõlmitud hankelepingu täitmisesse, tühistada/lõpetada hankeleping erakorraliselt või kohustada hankijat hankelepingu lõpetamiseks. Finantsinspektoraadil ja Riigikontrollil sellist õigust ei ole.

Bulgaaria

Järelevalve organil ei ole õigust sekkuda hankemenetluse tulemusel sõlmitud hankelepingu täitmisesse. Samas juhul, kui järelevalve organ tuvastab rikkumisi hankelepingu täitmisel, siis on järelevalve organil õigus kehtestada sanktsioone.

Itaalia

Järelevalve organil ei ole õigust sekkuda hankemenetluse tulemusel sõlmitud hankelepingu täitmisesse, tühistada/lõpetada hankelepingut erakorraliselt ega kohustada hankijat hankelepingu lõpetamiseks. Selline õigus on ainult kohtul.

Küpros

Järelevalve organil ei ole õigust sekkuda hankemenetluse tulemusel sõlmitud hankelepingu täitmisesse, tühistada/lõpetada hankelepingut erakorraliselt ega kohustada hankijat hankelepingu lõpetamiseks. Ainult hankelepingu pooltel on õigus leping lõpetada ning seda ainult vastavalt lepingu tingimustele ja õigusaktidele.

Läti

Järelevalve organil ei ole õigust sekkuda mistahes viisil hankemenetluse tulemusel sõlmitud hankelepingu täitmisesse.

Leedu

Järelevalve organil ei ole õigust keelata või peatada hankelepingu täitmist ega kehtivust ega tunnistada seda kehtetuks, sest see kuulub kohtu pädevusse. Samas on järelevalve organil õigus

rikkumise tuvastamisel algatada kohtumenetlus avalikes huvides, kui riigihangete seaduse rikkumine on tuvastatud, ja nõuda hankelepingu kehtetuks tunnistamist või sanktsioonide kohaldamist.

Prantsusmaa

Järelevalve organil ei ole õigust sekkuda hankemenetluse tulemusel sõlmitud hankelepingu täitmisse, tühistada/lõpetada hankelepingut erakorraliselt ega kohustada hankijat hankelepingu lõpetamiseks.

Rootsi

Järelevalve organil ei ole õigust sekkuda hankemenetluse tulemusel sõlmitud hankelepingu täitmisse, tühistada/lõpetada hankelepingut erakorraliselt ega kohustada hankijat hankelepingu lõpetamiseks. Järelevalve organi kehtestatud sanktsioonid ei mõjuta hankelepingu kehtivust. Ainult kohtul on õigus hankeleping tühistada.

Rumeenia

Järelevalve organil ei ole õigust sekkuda hankemenetluse tulemusel sõlmitud hankelepingu täitmisse, tühistada/lõpetada hankelepingut erakorraliselt ega kohustada hankijat hankelepingu lõpetamiseks.

Tšehhi

Järelevalveorganil on õigus keelata hankelepingu täitmine, tühistada leping või kehtestada sanktsioone.

Ungari

Järelevalve organil ei ole õigust sekkuda hankemenetluse tulemusel sõlmitud hankelepingu täitmisse, tühistada/lõpetada hankelepingut erakorraliselt ega kohustada hankijat hankelepingu lõpetamiseks. Selline pädevus on ainult kohtutel ning selle eelduseks on siduv Riigihangete Vaidlustuskomisjoni otsus rikkumise kohta.

Horvaatia

Järelevalve organil ei ole õigust sekkuda hankemenetluse tulemusel sõlmitud hankelepingu täitmisse, tühistada/lõpetada hankelepingut erakorraliselt ega kohustada hankijat hankelepingu lõpetamiseks. See on võimalik ainult kohtumenetluse tulemusena.

Poola

Järelevalve organil endal ei ole õigust sekkuda hankemenetluse tulemusel sõlmitud hankelepingu täitmisse, tühistada/lõpetada hankelepingut erakorraliselt ega kohustada hankijat hankelepingu lõpetamiseks. Samas võib järelevalve organ taotleda kohtult hankelepingu tervenisti või osaliselt kehtetuks tunnistamist.

Luksemburg

Järelevalve organil ei ole õigust sekkuda hankemenetluse tulemusel sõlmitud hankelepingu täitmisse, tühistada/lõpetada hankelepingut erakorraliselt ega kohustada hankijat hankelepingu lõpetamiseks. Selline pädevus on ainult kohtutel.

Hispaania

Riiklik Hindamisasutus kontrollib ja hindab hankelepinguid nii enne nende sõlmimist kui ka hankelepingute täitmise ajal. Riikliku Hindamisasutuse otsused ei ole pooltele siduvad, kuid pool, kes otsustab mõnda otsust mitte järgida, peab seda põhjendama.

Riigihangete kohus võib sekkuda hankemenetlusse ainult hankelepingu sõlmimise eel, kuid mitte hiljem.

Riigikontroll võib koostada aastaaruandeid, kus kajastab muuuhulgas hankelepingute täitmist. Samuti saab Riigikontroll alustada uurimist riigi raha ebaõige kasutamise kohta riigihangetes. Samas ei ole tal pädevust sekkuda hankemenetluse tulemusel sõlmitud hankelepingu täitmisse, tühistada/lõpetada hankelepingut erakorraliselt ega kohustada hankijat hankelepingu lõpetamiseks.

11. Hankelepingu muutmise reeglite järgimine

Kuidas on tagatud hankelepingu muutmise reeglite järgimine – milliseid järelevalveabinõusid saab rikkumise korral kasutada? Millised on järelevalvemenetluse seosed ja kattuvused õiguskaitsemeetmete direktiivis (2007/66/EÜ) ette nähtud läbivaatamismenetlusega (RHS-i mõistes vaidlustusmenetlusega)? Näiteks: kas järelevalvet võib teostada paralleelselt vaidlustuse läbivaatamisega?

Belgia

Juhul, kui hankeobjekt ületab teatud rahalise künnise, peab Finantsinspektoraat hankemenetluse alustamise lubamiseks väljastama loa (eelarve kinnituse). Seeläbi kontrollib Finantsinspektoraat, kas hankemenetluse korraldamisel järgitakse seadust ning kas eelarvet kasutatakse otstarbekalt.

Järelevalvet võib teostada paralleelselt vaidlustuse läbivaatamisega.

Bulgaaria

Hankelepingu muutmise reeglite järgimise nõuded on sätestatud riigihangete seaduses, mis implementeerib ühtlasi õiguskaitsemeetmete direktiivi. Hankija otsustab hankelepingu muutmise üle, arvestades riigihangete seaduses sätestatud nõudeid.

Itaalia

Itaalia riigihangete seadus näeb ette kohustusliku protseduuri, mille järgi peab kõik hankelepingu muudatused saatma järelevalve organile (ANAC) kooskõlastamiseks. Järelevalve organi ülesanne on kinnitada, et muudatused vastavad seaduse nõuetele (näiteks ettenähtavuse kriteeriumi täitmise kontroll). Järelevalve organ võib anda siduvaid ja mittesiduvaid arvamusi hankijatele ja pakkujatele. Siduvaid arvamusi saab vaidlustada halduskohtus.

Järelevalvemenetlust on võimalik teostada paralleelselt vaidlustuse läbivaatamisega.

Küpros

Seadus sätestab üksnes hankelepingu muutmise reeglid ning ei näe ette järelevalve erikorda.

Läti

Hankeotsuse või hankelepingu muutmise nõuete rikkumine võib tuua kaasa trahvi (vt ülal küsimus 5). Järelevalvemenetlust saab teostada paralleelselt vaidlustuse läbivaatamisega.

Leedu

Vastavalt riigihangete seadusele, mis on viidud kooskõlla õiguskaitsemeetmete direktiiviga, on hankijal kohustus teatada hankelepingu muudatustest läbi riigihangete keskinfosüsteemi. Järelevalvemenetlust saab teostada paralleelselt vaidlustuse läbivaatamisega.

Prantsusmaa

Prantsusmaa riigihangete seaduses järgitakse õiguskaitsemeetmete direktiivi põhimõtteid. Järelevalvet saab teostada paralleelselt vaidlustuse läbivaatamisega.

Rootsi

Juhul, kui tegemist on hankelepingu olulise muudatusega, käsitletakse seda uue hankelepingu sõlmimisena. Sellisel juhul on huvitatud isikul võimalik vaidlustusmenetluses taotleda selle kontrollimist, kas lepingu või selle osa muutmine vastab seaduse nõuetele. Kui seda ei tehta ning aset leiab lepingu oluline muutmine (sisuliselt uue hankelepingu sõlmimine hankemenetlust korraldamata), siis võib järelevalve organ taotleda kohtult trahvi määramist (vt küsimused 3-4). Trahvi määramine ei või toimuda paralleelselt vaidlustuse läbivaatamisega kohtus.

Seadus ei keela järelevalvemenetluse ja vaidlustusmenetluse paralleelset läbiviimist, kuid praktikas järelevalve organ üldjuhul ei alusta oma menetlust juhul, kui samas asjas juba käib vaidlustusmenetlus.

Rumeenia

Järelevalvet teostatakse muuhulgas hankelepingu muutmise seaduslikkuse üle. Seadus eristab hankelepingu olulist muutmist (mis eeldab uue hankemenetluse läbiviimist) ja mitteolulist muutmist. Järelevalve organile on ette nähtud õiguskaitsemeetmete direktiivis sätestatud pädevused. Järelevalvet võib teostada paralleelselt vaidlustuse läbivaatamisega, kuid järelevalvemenetluses tehtud otsus ei või olla vastuolus vaidlustusmenetluses tehtud otsusega.

Tšehhi

Järelevalve organ on pädev teostama järelevalvet samuti hankelepingute muutmise üle. Järelevalve organil on selleks samad pädevused, mis talle on antud järelevalve teostamiseks kõikides muudes hankemenetluse faasides.

Ungari

Kontroll hankelepingute muutmise üle toimub eeskätt riikliku järelevalve menetluse raames. Vaidlustusmenetlused hankelepingute muutmise üle algatatakse üldjuhul pärast järelevalvemenetluste lõppu, mistõttu praktikas ei toimu need kaks menetlust paralleelselt.

Horvaatia

Hetkel kehtiv riigihangete seadus ei sisalda ühtegi vaidlustusmehhanismi juba sõlmitud hankelepingu osas. Uue riigihangete seaduse eelnõu projekt sisaldab sätet, mille järgi loetakse seadusega vastuolus olev hankelepingu muutmise väärteoks ning selle eest võidakse määrata trahv.

Poola

Juhul kui hankija otsuse peale on esitatud kaebus, siis pooled ei tohi sõlmida hankelepingut enne, kui vaidlustusorgan on jõudnud tekkinud vaidluses lõpliku otsuseni. Samamoodi peab ka järelevalve organ peatama oma menetluse selleks ajaks, kui menetlus käib vaidlustusorganis – nende kahe menetluse paralleelne läbiviimine ei ole võimalik.

Luksemburg

Järelevalveorganil ei ole sisulist võimu mõjutada hankelepingute muutmist. Lepingu muudatused peavad olema kooskõlas hankelepingu tingimuste, tsiviilseadustiku ja teiste asjaomaste seadustega. Kõiki võimalikke vaidlusi lepingu muutmise kohta tuleb lahendada tsiviilkohtutes.

Õiguskaitsemeetmete direktiiv on 26. detsembril 2012. a üle võetud siseriiklikku õigusesse.

Järelevalve- ja vaidlustusmenetlust on võimalik läbi viia paralleelselt.

Hispaania

Vastavalt riigihangete seadusele tuleb kõikidest hankelepingu muudatustest (sh hinna, kehtivuse jm osas) ning samuti selle võimalikust kehtetusest või lepingu lõpetamisest teavitada Riigikontrolli või sarnase pädevusega organit (vastavalt regioonile). See kehtib aga ainult juhul, kui hankelepingu väärtus on suurem seaduses sätestatud määrast.

Juhul kui hankelepingu muutmise on vastuolus seadusega, võib lepingupool esitada selle kohta kaebuse Riigihangete Kohtusse.

Õiguskaitsemeetmete direktiiv on üle võetud siseriiklikku õigusesse – vastavaks õigusaktiks on Hispaanias seadus nr 34/2010. Direktiivi ülevõtmise järgselt loodi Hispaaniasse ka Riigihangete Kohtud.

Järelevalve- ja vaidlustusmenetlust on võimalik läbi viia paralleelselt.

Deloitte pakub audiitor-, maksu-, konsultatsiooni-, finantsnõustamis- ja õigusteenuseid arvukates tegevusharudes nii avaliku kui erasektori klientidele. Rohkemas kui 150 riigis paiknevad Deloitte'i võrgustiku sõltumatud liikmesfirmad moodustavad globaalse haardega võrgustiku, mis pakub maailmaklassilist teenust ja põhjalikku kohalikku ekspertiisi aitamaks klientidel saavutada edu kõikjal üle maailma. Deloitte'i 170 000 töötaja visiooniks on olla tippkvaliteedi etalon.

Deloitte tähistab ühte või mitut Deloitte Touche Tohmatsu't, mis on UK piiratud vastutusega äriühing ja selle liikmesfirmade võrgustikku, kus iga liikmesfirma on juriidiliselt eraldiseisev ja sõltumatu ettevõtte. Deloitte Touche Tohmatsu ja tema liikmesfirmade juriidilise struktuuri detailset kirjeldust vaata www.deloitte.ee.